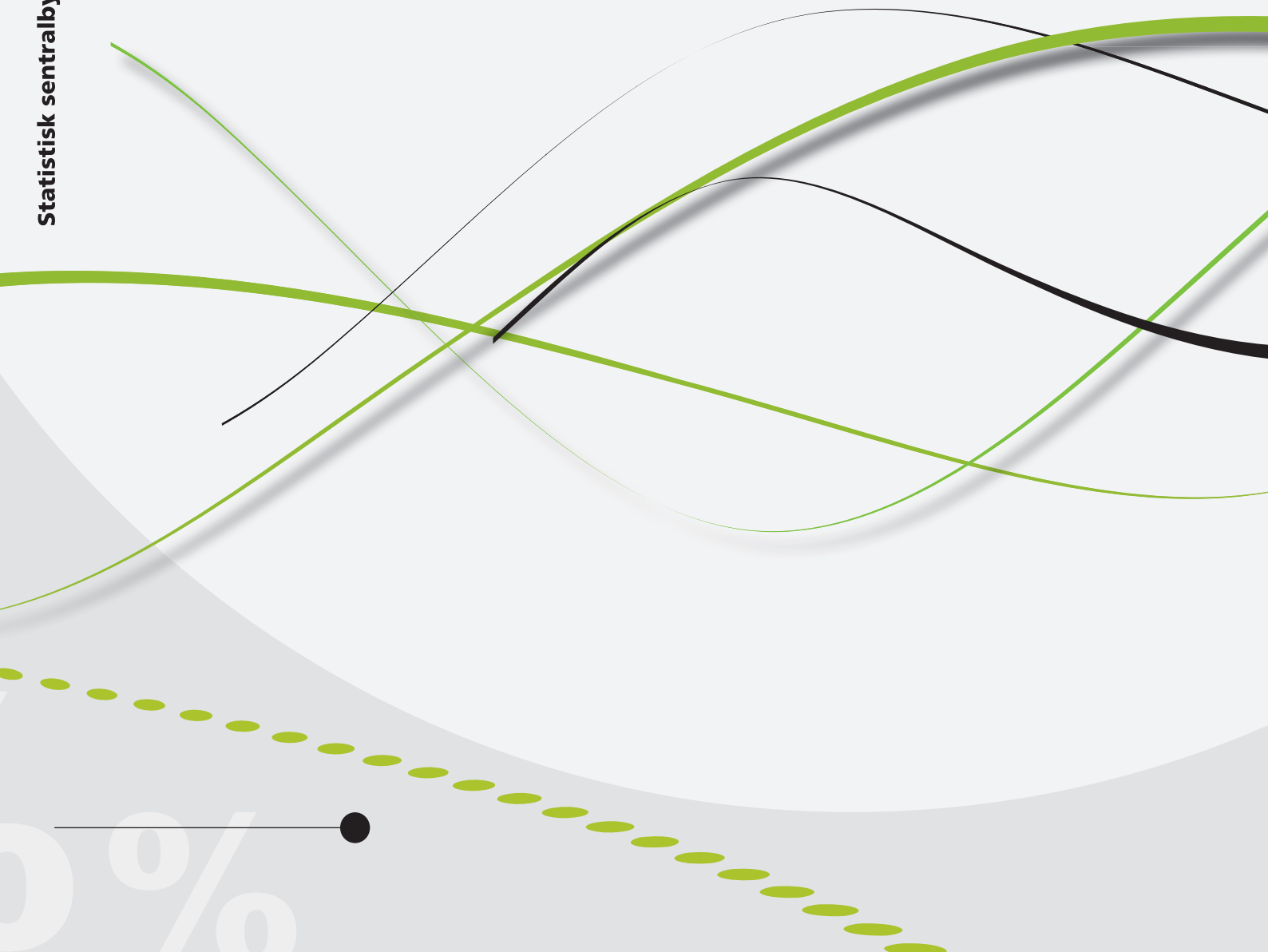

Helge Næsheim og Camilla Sundt

Funksjonshemmede på arbeidsmarkedet i Norge og Sverige i 2015

Årsaker til ulik andel sysselsatte

Helge Næsheim og Camilla Sundt

**Funksjonshemmede på arbeidsmarkedet i
Norge og Sverige i 2015**

Årsaker til ulik andel sysselsatte

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 22. desember 2016

ISBN 978-82-537-9454-9 (trykt)
ISBN 978-82-537-9455-6 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Denne rapporten studerer situasjonen for de funksjonshemmede på arbeidsmarkedet i Norge og Sverige. Dataene i studien er basert på en tilleggsundersøkelse til Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) i 2. kvartal 2015 i de to landene.

Bakgrunnen for denne rapporten er at andelen funksjonshemmede i befolkningen i Norge og Sverige blir anslått til om lag det samme, men Sverige har en vesentlig høyere andel sysselsatte blant de funksjonshemmede enn Norge. Formålet med rapporten er derfor å undersøke mulige årsaker til at Sverige har en vesentlig høyere andel funksjonshemmede i arbeid enn Norge. Her ser vi både på reelle forskjeller i arbeidsmarkedet for funksjonshemmede i Norge og Sverige og mulige målefeil på grunn av måten undersøkelsen er gjennomført på i de to landene.

Publikasjonen er utarbeidet av seniorrådgiver Helge Næsheim og rådgiver Camilla Schjetlein Sundt. Seniorrådgiver Tor Petter Bø SSB har gitt faglig innspill.

Prosjektstøtte: Arbeidet er finansiert av Arbeids- og sosialdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 8. desember 2016.

Christine Meyer

Sammendrag

Formålet med rapporten er å undersøke om årsaken til at Sverige har en vesentlig høyere andel funksjonshemmede i arbeid enn i Norge skyldes måten man henter inn data på, eller om det er reelle forskjeller.

I begge landene undersøkes funksjonshemmedes forhold til arbeidsmarkedet ved tilleggsspørsmål til landenes Arbeidskraftundersøkelser (AKU). Disse viser at andelen funksjonshemmede i alderen 16-64 år er omtrent den samme i begge land – rundt 16 prosent. Men andelen av disse som var sysselsatt i 2015, var 62 prosent i Sverige mot 46 prosent i Norge. For befolkningen som helhet viser sysselsettingsandelen en forskjell på bare drøyt ett prosentpoeng, i Sveriges favør.

To faktorer tilsier at egenskaper ved undersøkelsene er én av årsakene til forskjellene i sysselsettingsprosenten for de funksjonshemmede i de to landene. Disse to faktorene anslår vi at forklarer til sammen 3,4 prosentpoeng av de 16 prosentpoengenes forskjell i sysselsettingsandelene. Den første faktoren er at spørsmålet om man har en funksjonshemming er noe ulikt utformet i de to landene. Det gjør at Sverige får med flere personer med lettere funksjonshemninger. Lettere funksjonshemninger betyr at de i mindre grad begrenser arbeidsevnen og dermed bidrar til høyere sysselsettingsandel. Dette anslås å forklare 2,4 prosentpoeng av forskjellen på 16 prosent. I tillegg kan en noe ulik implementering av sysselsettingsdefinisjonen i Sverige og Norge anslås å forklare om lag ett prosentpoeng av forskjellen.

Når Sverige får med flere personer som har lettere funksjonshemming og likevel ikke har en høyere andel funksjonshemmede i befolkningen enn Norge, synes det å skyldes forskjeller i frafallet i AKU i de to landene. Jamført med Norge synes Sverige å ha en skjevhet i sitt svarutvalg som gir en underrepresentasjon av funksjonshemmede.

Som nevnt over anslås altså at av forskjellen i sysselsettingsandeler på rundt 16 prosent, utgjør egenskaper ved AKU i hvert land bare å forklare 3,4 prosentpoeng. Brorparten av forskjellen på 16 prosent synes derfor å skyldes reelle forhold på arbeidsmarkedet.

I rapporten har vi sett nærmere på én av årsakene til dette, nemlig statlige sysselsettingstiltak rettet mot funksjonshemmede. Slike tiltak betyr at man øker antall jobber spesielt rettet mot funksjonshemmede. Dette er altså jobber hvor man mottar lønn og dermed i teorien kommer med som sysselsatt i AKU. Tall for 2015 viser at i prosent av antall funksjonshemmede har Sverige langt flere på statlige sysselsettingstiltak enn Norge. Om vi antok at Norge hadde et like stort volum av sysselsettingstiltak som Sverige, ville sysselsettingsprosenten for funksjonshemmede i Norge økt med rundt 6 prosentpoeng.

Til sammen, med de to faktorene som er nevnt i avsnittene over (6+3,4) blir forskjellen i sysselsettingsprosenten redusert fra 16 prosentpoeng til 6,6 prosentpoeng. I rapporten går man grundig inn på forutsetninger og tallgrunnlag for disse anslagene.

Andre faktorer som kan forklare at man i Sverige har en høyere sysselsettingsprosent for funksjonshemmede, er avkortningsregler i velferdsytelser mot arbeidsinntekt og at skatteregler kan være ulike. Innenfor rammen for dette prosjektet har det ikke vært muligheter til å gå inn på betydningen av slike faktorer.

Abstract

This report presents figures for disabled persons in Norway and Sweden and their connection to the labour market, based on an ad hoc module of questions to the Labour Force Survey (LFS) in the respective countries. In the second quarter of 2015 the figures showed that the percentage of disabled people aged 16-64 years was about the same in Norway and Sweden - about 16 percent. But the percentage of disabled people who were employed in 2015 was 62 percent in Sweden, to 46 percent in Norway. For the populations in total the difference in the employment rate was just one percentage point, in Sweden's favour.

One of the reasons why there is a difference in the employment rates for the disabled in Norway and Sweden is differences in the characteristics of the survey. It is estimated that this explains 3.4 percentage points of the 16 percent points difference.

The conclusion is therefore that the majority of the difference in employment rate for disabled persons is due to actual differences in the labour market.

In the report we look at one of the reasons for this, namely governmental employment measures targeting the disabled. Such measures mean increasing the number of jobs specifically targeting disabled people. Figures for 2015 shows that 8 percentages of the disabled people in Sweden was on state employment measures, in Norway it was 1 percent. This is the line of work where one receives wages and therefor in theory can be considered as employed in the LFS. Including the 3.4 percentage points explained by differences in the characteristics of the survey as mentioned above, the difference in employment percentages is estimated to decrease from 16 percentage points to 6.6 percentage points. Other factors that may explain why Sweden has a higher employment rate for disabled persons are the rules for reduction in welfare benefits with an increase in labour income and in addition tax rules may be different. It has not been possible to examine the significance of such factors within the limits of this project.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Bakgrunn og formål	7
2. Tilleggsundersøkelsene til AKU om funksjonshemmede	7
2.1. Andelen som er funksjonshemmet i befolkningen	7
2.2. Andelen sysselsatte blant de funksjonshemmede	8
3. Gjennomgang av mulige årsaker til forskjellene	9
3.1. Ordinær AKU.....	9
3.2. AKU-tillegg	11
4. Konklusjon	15
5. Andre faktorer	16
5.1. Øke etterspørselen.....	16
5.2. Stimulere tilbud	17
5.3. Alternativer til jobb.....	17
Referanser	18
Vedlegg A: Tabeller	19
Tabellregister	23

1. Bakgrunn og formål

Både Sverige og Norge gjennomfører tilleggsundersøkelser til AKU hvor man kartlegger hvem som er funksjonshemmede og hvor stor andel av disse som er sysselsatte. Hovedbildet er at andelen funksjonshemmede i befolkningen blir anslått til omtrent det samme, men Sverige har en vesentlig høyere andel sysselsatte blant de funksjonshemmede enn Norge.

Formålet med denne rapporten er å se om forskjellene i sysselsettingsandelene helt eller delvis kan forklares ved ulikheter i undersøkelsene, eller om det er reelle forskjeller.

Rapporten er disponert slik at vi i kapittel 2 gir en kort beskrivelse av opplegget for undersøkelsene i hvert land. Deretter går vi i kapittel 3 mer detaljert gjennom ulike tekniske sider ved undersøkelsene for å se om disse kan forklare at andelen sysselsatte blir høyere i Sverige enn Norge. I kapittel 2 og 3 oppsummerer vi fortløpende hovedfunnene. I kapittel 4 gir vi en oppsummering og forsøker å avklare i hvilken grad faktorer knyttet til utformingen av undersøkelsene kan svare på problemstillingen i rapporten. I kapittel 5 peker vi så på en del andre faktorer som også kan påvirke sysselsettingsandelene for funksjonshemmede i hvert land. I vedlegg A er det tabeller som gir en del fordelinger utover det som er tatt inn i drøftingene.

2. Tilleggsundersøkelsene til AKU om funksjonshemmede

I begge landene anvender man et delutvalg av AKU når man kartlegger de funksjonshemmedes forhold til arbeidsmarkedet. I Norge er det et delutvalg av AKU-utvalget i 2. kvartal. I Sverige er det et delutvalg av AKU-utvalget i alle kvartalene i året. Samlet sett er imidlertid størrelsen på utvalget som går til tilleggsundersøkelsen ikke så ulikt. I Norge kartlegges alle forhold rundt de funksjonshemmede som en del av det ordinære AKU-intervjuet i 2. kvartal. I Sverige gjorde man i 2015 bare selve avgrensingen av målgruppen som en del av det ordinære AKU-intervjuet. De øvrige spørsmålene til de funksjonshemmede skjer i en egen oppfølgingsundersøkelse. Men for både Sverige og Norge hentes informasjon om hvorvidt en funksjonshemmet er sysselsatt fra de aktuelle spørsmålene i den ordinære AKU-delen av intervjuet. Det samme gjelder for de fleste andre variable som belyses i denne rapporten.

Undersøkelsen fra Sverige er dokumentert i en rapport fra Statistiska Centralbyrån (SCB), Statistiska Centralbyrån (2016) og den norske i en rapport fra Statistisk sentralbyrå (SSB), Bø og Håland (2015). Vi har ellers fått kjørt en del flere tabeller fra SCB, og SCB samt Arbetsformidlingen i Sverige har også vært svært behjelpelig med å besvare spørsmål om svenske data.

Betegnelsen «funksjonshemmet» er det man bruker i norsk AKU. I Sverige bruker man betegnelsen «funktionsnedsättning». For enkelhets skyld velger vi stort sett å bruke den norske betegnelsen også når vi omtaler svenske data.

Nedenfor presenterer vi tallsettene som er utgangspunktet for problemstillingene i denne rapporten. Vi presenterer her bare tallene. Drøftelsen av mulige årsaker til forskjeller mellom landene kommer i de etterfølgende kapitlene.

2.1. Andelen som er funksjonshemmet i befolkningen

Hovedbildet er at andelen funksjonshemmede i befolkningen er nokså lik i Norge og Sverige.

Tabell 2.1 Personer i alt 16-64 år og personer med funksjonshemming 16-64 år. 2015. I 1000 og prosent

	Norge	Sverige	Forskjell prosentpoeng
Personer i alt	3 367	6 059	
Personer med funksjonshemming	544	957	
Prosentdel av personer i alt	16,2	15,8	0,4
Personer i alt 16-29 år	986	1 752	
Personer med funksjonshemming	101	227	
Prosentdel av personer i alt	10,2	13,0	-2,7
Personer i alt 30-49 år	1 437	2 535	
Personer med funksjonshemming	194	336	
Prosentdel av personer i alt	13,5	13,3	0,2
Personer i alt 50-64 år	944	1 771	
Personer med funksjonshemming	248	393	
Prosentdel av personer i alt	26,3	22,2	4,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statistiska centralbyrån.

Som tabellen over viser er andelen funksjonshemmede for aldersgruppen 30-49 år tilnærmet lik mellom landene. For de yngste (16-29 år) ligger derimot Norge noe lavere enn Sverige, mens for de eldste ligger til gjengjeld Norge 4,1 prosent høyere enn Sverige. Vi ser at andelen funksjonshemmede i begge land er betydelig høyere for 50-64 åringer enn for de yngre. Det gjenspeiler at funksjonshemninger for de yngste i stor grad er medfødt, mens flere med alderen pådrar seg funksjonshemninger gjennom ulykker/skader og utbrudd av sykdommer.

2.2. Andelen sysselsatte blant de funksjonshemmede

Sverige har for hele befolkningen i alderen 16-64 år en noe høyere sysselsettingsprosent enn det som er tilfelle i Norge, med unntak for aldersgruppen 16-29 år. For denne gruppen ligger sysselsettingsandelen i Norge 2 prosentpoeng høyere enn i Sverige. Ser vi utelukkende på de funksjonshemmede, er imidlertid forskjellene i sysselsettingsprosentene betydelig større. Dette gjelder alle tre aldersgruppene. Målt i prosentpoeng er det størst differanse for aldersgruppen 30-49 år (- 23,5 prosentpoeng).

Tabell 2.2 Sysselsatte personer i alt 16-64 år og sysselsatte funksjonshemmede 16-64 år. 2015. I 1000 og prosent

	Norge	Sverige	Forskjell prosentpoeng
Sysselsatte i alt	2 559	4 704	
Prosentdel av personer i alt	76,0	77,6	
Sysselsatte med funksjonshemming	248	591	
Prosentdel av funksjonshemming i alt	45,6	61,8	-16,2
Sysselsatte med funksjonshemming 16-29 år	45	115	
Prosentdel av funksjonshemming i alt	44,6	50,8	-6,2
Sysselsatte med funksjonshemming 30-49 år	98	249	
Prosentdel av funksjonshemming i alt	50,5	74,1	-23,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statistiska centralbyrån.

Mønsteret med at Sverige har en høyere sysselsettingsandel holder seg når vi fordeler på kjønn.

3. Gjennomgang av mulige årsaker til forskjellene

I resten av rapporten prøver vi å finne årsaker til at Sverige har så mye høyere sysselsettingsprosent enn Norge for funksjonshemmede jamført med befolkningen i alt. Formålet er å se om årsaken er egenskaper ved AKU og tilleggsundersøkelsen mer enn reelle forskjeller. Etter drøftelsen av dette kommer vi kort inn på andre mulige årsaker til forskjellene i andelen sysselsatte.

I utgangspunktet vil hypotesen om mulige årsaker til forskjeller i sysselsettingsprosenten, som skyldes annet enn reelle forskjeller, ligge i hvordan man avgrenser det å være funksjonshemmet, det å bli definert som sysselsatt, og om frafallet i undersøkelsene gir skjevheter i forhold til disse to variablene.

Vi starter med å gjennomgå det som vil være av betydning for eventuell skjevhet i frafallet. Deretter ser vi på definisjoner av sysselsetting. Til slutt ser vi på måten det å være funksjonshemmet avgrenses på. Gjennomgangen starter med de tekniske sidene ved undersøkelsene. Vi ser først på ordinær AKU, siden denne legger føringer også på AKU-tillegget om funksjonshemmede.

3.1. Ordinær AKU

Populasjon

Med populasjon mener vi her den populasjonen som AKU-utvalget trekkes fra. Både Sverige og Norge trekker tilfeldige utvalg fra sine folkeregistre. Kriteriene for hvem som skal inngå i folkeregistrene er så godt som like i begge land. Et unntak er at man i Sverige må forventes å skulle bosette seg i minst 12 måneder for å inngå i folkeregisteret, mens grensen i Norge er 6 måneder. Det er svært få som i Norge forventes å bosette seg i 6 måneder som ikke også forventes å bosette seg i 12 måneder. Dette skal derfor ikke bety noe for sammenlignbarheten av populasjonene. Problemet med under- og overdekning i folkeregistrene er kjent i begge land, og vi har ikke grunn til å tro at omfanget på dette er så ulikt at det skal bety noe for sammenlignbarheten av tallet på funksjonshemmede.

Bruttoutvalg

Bruttoutvalget er det utvalget man trekker fra populasjonen. Det er to forhold som er av interesse i vår sammenheng når det gjelder bruttoutvalget. Det ene er utvalgsstørrelsen, som betyr noe for den statistiske usikkerheten i estimatene, og det andre er om kriteriene for trekkingen av bruttoutvalget skulle innebære noen skjevhet i utvalget. I begge landene legger man stor vekt på at AKU-estimat generelt ikke skal ha skjevheter og der hvor man bevisst trekker bruttoutvalget annet enn et helt tilfeldig utvalg. For Norges vedkommende er det for eksempel slik at de minste fylkene er noe overrepresentert i forhold til Oslo fylke. Derfor er estimeringsmetoden lagt opp slik at man justerer for dette. Dette sikrer at AKU gir tall som stemmer med befolkningstall basert på register for alder, kjønn, og regionale fordelinger.

I Sverige har man et månedsutvalg på 29 500 i AKU. Utvalget er delt i to grupper. 8 500 er trukket ut basert på registerdata som tilsier at disse er utenfor eller marginale i forhold til arbeidsmarkedet. I tilleggsundersøkelsen om funksjonshemmede inngår imidlertid ikke dette spesialutvalget, men bare deler av de månedlige 21 000 som utgjør det ordinære utvalget. Dette vil si at hver måned i året er det et bruttoutvalg for tilleggsundersøkelsen om funksjonshemmede, og man ender opp med ett totalt bruttoutvalg for året 2015 på like under 29 000. I Norge er det 6/8 deler av bruttoutvalget i 2. kvartal som inngår i tilleggsundersøkelsen. Det vil si at bruttoutvalget i 2015 var på 18 000.

Nettoutvalg/frafall

Nettoutvalget er utvalget av personer fra bruttoutvalget som man oppnår intervju med. De man ikke oppnår svar fra, omtales som frafallet. Frafall gjør at utvalgusikkerheten blir større enn det bruttoutvalget skulle tilsi. Mer interessant for vårt formål er om frafallet gir en skjevhet i nettoutvalget med hensyn til de størrelser vi er opptatt av – andel funksjonshemmede og andel sysselsatte. Vi starter med å presentere tall for frafallet i hvert av landene.

Tabell 3.1 Frafallsprosent i AKU etter alder for Sverige og Norge. 2015

	Norge	Sverige	Forskjell prosentpoeng
I alt	22,6	40,1	17,5
15-24 år	20,4	45,5	25,1
25-34 år	30,8	46,8	16,0
35-44 år	23,8	38,5	14,7
45-54 år	21,0	37,4	16,4
55-64 år	16,1	32,1	16,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statistiska centralbyrån.

Vi ser at Sverige har et betydelig større frafall i AKU enn Norge. Det er to sentrale forhold som ligger bak dette. I Norge er deltakelse i AKU pliktig, mens det er frivillig i Sverige. Videre så har Norge et utvalg av familier, mens det i Sverige er et rent personutvalg. Ved at man i Norge trekker alle personer i en familie er det i praksis enklere å gjennomføre såkalt indirekte intervju, det vil si at en annen person svarer på vegne av den personen som man ønsker informasjon om. Med de begrensninger Norge har på dette, vil det som oftest være en forelder som svarer på vegne av barna. Dette er nok grunnen til at Norge har et betydelig lavere frafall enn Sverige blant dem i alderen 15-24 år. En viktig årsak til frafall, som gjelder både i Norge og Sverige er personer man ikke får kontakt med i det hele tatt.

Frafallet er interessant om det gir skjevheter i andelen funksjonshemmede som man oppnår intervju med. Tall fra Sverige viser at svarprosenten faller med alderen etter 34 år. Dette er motsatt av forekomsten av funksjonshemming. Den er økende med alder. Man har dermed i utgangspunktet et skjevt nettoutvalg med hensyn til kartlegging av funksjonshemmede. Men siden man i estimeringen sikrer seg at vektene justerer for den skjeve aldersfordelingen i nettoutvalget, får man rettet opp dette. Tilsvarende justeringer skjer i den norske estimeringsmetoden. Man kan likevel tenke seg at det innen hver aldersgruppe er en skjevhet med hensyn til om man får lik svarprosent for de som er funksjonshemmet som for resten av utvalget. Et forhold som kan tale for at man får en skjevhet, er at funksjonshemmede inneholder noen grupper som kan være særskilt utsatt for frafall. Dette vil typisk være personer som vil ha problemer å svare på spørsmål i et telefonintervju. Det kan f.eks. være døve, personer med Alzheimer eller personer som er sterkt psykisk utviklingshemmede. I ordinær AKU vil en del av disse likevel bli fanget opp via indirekte intervju. Selv om funksjonshemmede har noen grupper som kan være særlig utsatt for frafall, kan det være at ikke-funksjonshemmede likevel kommer ut med et høyere frafall fordi de kan ha en høyere andel som er vanskelige å oppnå kontakt med fordi man mangler telefonnummer på dem, de nekter å svare (mest aktuelt i Sverige) eller at de av ulike grunner ikke tar telefonen. Hvilke konklusjoner vi trekker av dette, kommer vi tilbake til når vi gjennomgår tilleggsundersøkelsen i hvert av landene.

Så langt har vi omtalt frafall i forhold til om man har en skjevhet i nettoutvalget i forhold til andel funksjonshemmede i befolkningen. Et annet spørsmål er om man også har skjevhet i forhold til andelen sysselsatte blant de funksjonshemmede. Hvis man f.eks. har en underdekning i nettoutvalget av de personer med funksjonshemninger som gir størst reduksjon i arbeidsevnen, vil det lede til at andelen funksjonshemmede av befolkningen blir anslått for lavt, mens andelen sysselsatte blir anslått for høyt.

Referanseperiode

I begge land intervjues folk om sitt forhold til arbeidsmarkedet i en bestemt referanseuke. Videre har begge land for sin ordinære AKU spredt utvalget utover alle ukene i året. For tilleggsundersøkelsen om funksjonshemmede har man imidlertid valgt to ulike løsninger. Det beskrives i punkt 3.2 nedenfor.

Definisjon av sysselsetting

Siden målingen av sysselsetting for de funksjonshemmede tas fra det de svarer i den ordinære delen av AKU-intervjuet, ser vi på denne faktoren her hvor ordinær AKU gjennomgås.

Begge land følger internasjonale anbefalinger i sine definisjoner. Noen gråsoner er det likevel:

Personer med lange fravær

I Sverige vil personer kunne gå på sykepenge over flere år. De som fortsatt har en avtale om å komme tilbake til jobben, regnes som sysselsatte. I Norge vil personer med sykefravær over ett år normalt ikke telle med som sysselsatte. Personer med lange sykefravær er det realistisk å anta at oftere definerer seg selv som å være funksjonshemmet. Siden Sverige i større grad regner disse som sysselsatte, trekker det i retning av at de får en høyere andel sysselsatte. Utslaget er imidlertid beskjedent. Basert på antall funksjonshemmede i Sverige med fravær på mer enn ett år, har vi regnet ut at det slår ut med ca. ett prosentpoeng i sysselsettingsandelen.

Håndtering av arbeidsmarkedstiltak i AKU

Noen arbeidsmarkedstiltak innebærer at man utfører arbeid og mottar lønn for dette. I begge land skal dette regnes som sysselsetting. Deltakelse i opplæringstiltak og arbeidstrening uten lønn skal derimot ikke regnes som sysselsetting i noen av landene.

Personer med såkalte «oppmuntringspenger»

En del personer med funksjonshemminger deltar i ulike former for aktivitetstiltak hvorav en del kan være utførelse av lettere arbeid. I noen tilfeller kan man da motta lomme penger/oppmuntringspenger. I Sverige er det aktivt sagt i AKU at dette ikke skal regnes som sysselsetting. Vi tror heller ikke at det er noe særlig innslag av at slike blir definert som sysselsatte i norsk AKU.

3.2. AKU-tillegg

Utvalg, frafall og referanseperiode

I Sverige var populasjonen/bruttoutvalget for tillegget om funksjonshemmede et delutvalg av månedlig ordinær AKU fra november 2014 til oktober 2015. Til sammen ga dette et utvalg på 28 873 personer i alderen 16-64 år. På grunn av frafallet i ordinær AKU var det 17 790 som var nettoutvalget/svarutvalget for det første spørsmålet om funksjonshemming. Men det var bare det første spørsmålet, det vil si om man var funksjonshemmet, som ble stilt som en del av det ordinære AKU-intervjuet. For de 2 622 som svarte ja på dette spørsmål, var det et eget telefonintervju i ettertid. Her var det et ytterligere frafall, slik at man endte opp med at det var 1 655 funksjonshemmede som deltok på det etterfølgende intervjuet.

Siden andelen funksjonshemmede av befolkningen og de av disse som var sysselsatt hentes fra den ordinære AKU og screeningsspørsmålet, betyr ikke det store frafallet Sverige har på oppfølgingsspørsmålene noe på sysselsettingsprosenten, som er det vi analyser. Men det påvirker kvaliteten på de opplysningene vi anvender fra oppfølgingsundersøkelsen som støtteinformasjon i analysen.

I Norge har man et annet opplegg for tilleggsundersøkelsen. Her ble 6/8 av utvalget i 2. kvartal stilt både screeningsspørsmålet og de videre spørsmål som en del av det

ordinære AKU-intervjuet. Man holdt likevel utenfor de med indirekte intervju. Om dette har gitt noen skjevhet i nettoutvalget er usikkert. Omfanget av indirekte intervju er særlig stort for ungdom og da ofte fordi det er unge som bor borte fra foreldre på grunn av studier. Her kan man tenke seg at andelen funksjonshemmet er lavere enn snittet for all ungdom. For eldre vil det være naturlig å tenke seg at andelen funksjonshemmede blant de med indirekte intervju er større enn de med direkte intervju i Norge. Nettoutvalget var i 2015 10 775, mens det var 1 676 som svarte ja på at de var funksjonshemmet og som så deltok i resten av undersøkelsen.

Det at Norge bare kartlegger status i 2. kvartal, mens Sverige dekker hele året, betyr neppe noe særlig for andelen funksjonshemmede av befolkningen. Når det gjelder sysselsettingsprosenten, så ligger disse sesongmessig noe høyere enn årsgjennomsnittet. Det gjelder spesielt for ungdom, hvor mange starter sommerjobb i mai og særlig juni. Dette kan være noe av årsaken til at forskjellen i sysselsettingsprosenten mellom Sverige og Norge er noe mindre for denne aldersgruppen. Men siden andelen funksjonshemmede er lav blant ungdom påvirker det neppe den samlede sysselsettingsandelen nevneverdig jamført med hva årsgjennomsnittet viser.

Estimering

Siden begge land bare bruker deler av sitt utvalg til å kartlegge funksjonshemmedes forhold til arbeidsmarkedet, må man justere vektene fra det ordinære estimeringsutvalget. Et raskt overblikk over dette tyder ikke på dette gir opphav til noen sammenligningsproblemer i tallene.

Avgrensning av hvem som er funksjonshemmet

I Norge skjer avgrensningen av hvem som er funksjonshemmet ut fra følgende spørsmål:

I tillegg har vi noen spørsmål om funksjonshemming. Med funksjonshemming menes varige helseproblemer som kan medføre begrensninger i det daglige liv. Det kan være nedsatt syn, hørsel eller bevegelighet, lese- og skrivevansker, hjerte- eller lungeproblemer, psykiske lidelser osv. Har du etter din mening en funksjonshemming?

I spørsmålet ligger det tre sentrale elementer. Det ene er at det skal være et varig helseproblem, det andre er at det skal medføre begrensninger i det daglige liv og det tredje er at man nevner en del konkrete eksempler på helseplager. Hva som menes med varig, sies ikke, men intervjuerne har en instruks som sier at det menes plager av minst 6 måneders varighet. Dette kommer imidlertid ikke fram uten at intervjuobjektet selv spør om hva som menes med varig.

I Sverige innledes sekvensen med følgende:

Vi har slutligen ett par frågor om arbetssituationen för personer med funktionsnedsättning. Vi ställer dem på uppdrag av Arbetsförmedlingen.» Deretter stilles spørsmålet: «Med funktionsnedsättning menas här att man kan ha nedsatt syn eller hörsel, ha tal- eller röstproblem, rörelsehinder, allergi eller någon form av psykisk funktionsnedsättning. Det kan också vara att man har diabetes, hjärt-lungproblem, mag-tarmsjukdom, psoriasis, epilepsi, dyslexi eller något liknande. Med den här definitionen, tillhör du gruppen som har en funktionsnedsättning?

Sverige definerer sitt spørsmål om funktionsnedsättning bare ut fra at hvilke helseproblemer en person har. De nevner ikke noe om varighet og at helseplagen er til hinder for funksjonsevnen. I sin liste med eksempler nevner de da også allergier, som ikke er med i den norske listen. Tolker de som svarer i AKU allergiplager vidt,

og uten å ta hensyn til om det medfører funksjonsbegrensninger, vil mange potensielt kunne bli inkludert i gruppen personer med funksjonsnedsettning. Det som taler mot at Sverige får inkludert alle som har en eller annen form for helseplage/helediagnose, er to forhold. Det ene er at tilleggsundersøkelsen innledes med en omtale av bakgrunnen for undersøkelsen. Her nevnes «arbeidssituasjonen» og at oppdraget er for arbeidsformidlingen. Det leder intervjuobjektene til å tolke funksjonsnedsettning i forhold til det å fungere i arbeidsmarkedet. Det vil i så fall bidra til at man ikke svarer ja på spørsmålet om man har en funksjonsetsning kun basert på at man har helseplager. Det andre er bruk av betegnelsen funksjonsnedsettning. I betegnelsen vil det for mange ligge innebygd at man har begrensning i hva man kan gjøre.

Det at Norge eksplisitt viser til at funksjonshemmingen skal være varig, gjør at vi i mindre grad får med personer med funksjonshemninger som bare er kortvarige, eller som er varige, men bare slår ut i kortere perioder i forhold til å utgjøre hindringer for aktivitet. Selv med dette kravet om varighet har vi erfaring fra Norge at rundt 40 prosent av de funksjonshemmede i ett år svarer at de ikke er funksjonshemmet året etter. I det året de svarer at de er funksjonshemmet har disse en vesentlig høyere sysselsettingsprosent (59 prosent i 2013) enn de som svarer at de er funksjonshemmet også det etterfølgende år (31 prosent). De dette gjelder er typisk personer med muskel- og skjelettplager. Dette er plager som enten kan gå helt over (f.eks. beinbrudd) eller som bare periodevis gir så store utslag at det «medfører begrensninger i det daglige liv» - slik man formulerer seg i spørsmålet om man er funksjonshemmet. Hvor mye intervjupersonene legger vekt på at helseplagen skal være varig, kan det likevel stilles spørsmål ved. Kriteriet nevnes tidlig i et spørsmål hvor man etterpå nevner en rekke typer av helseplager. I et kjapt telefonintervju vil det være en tendens til at man husker/fokuserer mer på de siste delene av spørsmålet.

De to forholdene vi har nevnt over kan tilsi at Sverige isolert sett får med relativt flere med lettere funksjonshemninger enn Norge og at man dermed får en høyere sysselsettingsandel. Vi skal i det videre se om vi har resultater fra oppfølgingsundersøkelsen som kan støtte opp om en slik hypotese. For Sverige får vi da inn en mulig skjevhet ved at det er et betydelig frafall fra de som svarte ja på screeningsspørsmålet om funksjonshemming (2 622 personer) til de som deltok i oppfølgingsundersøkelsen (1 655 personer).

Vi ser først på fordelingen på diagnoser slik den fremkommer i tabellen nedenfor. Det er to forhold som gjør det utfordrende å sammenligne tallene for Norge og Sverige. Det viktigste er at kategoriene av diagnoser ikke er helt jamførbare. Det andre er at hver person kan oppgi flere helseproblem, slik at andelene summerer seg opp til mer enn 100. I Sverige er det flere enn i Norge som oppgir mer enn ett helseproblem. Summen av andeler er 136 i Sverige og 112 i Norge. Vi tror det siste betyr noe mindre for vår analyse og velger derfor å se bort fra det. I forhold til vår hypotese er vi mest opptatt av om Sverige har en større andel med diagnoser som gir mindre begrensninger i arbeidsevnen.

Tabell 3.2 Sysselsatte i alt 16-64 år og sysselsatte med funksjonshemming 16-64 år, etter helseproblem.¹ 2015. Prosent.

Inndeling helseproblem i Norge	Inndeling helseproblem i Sverige	Norge	Sverige	Forskjell prosent-poeng
Personer med funksjonshemming totalt (uklart hvordan disse helseproblemene inngår i den norske inndelingen)	Personer med funksjonshemming totalt	111,5	136,3	-24,8
Diabetes	Neuropsykiatrisk funksjonsnedsettning ²	?	8,6	?
Lese- og skrivevanskar (dysleksi), talblindskap/reknevanskar (dyskalkuli)	Diabetes	2,8	9,6	-6,8
Hørsleproblem/døv	Dyslexi	6,8	10,7	-3,9
Epilepsi	Dövhet		0,4	
Hjarte- og karsjukdomar	Hörselskada	4,0	11,0	-7,4
Mage-/ tarm-/ nyre-/ leversjukdomar	Epilepsi	0,7	1,6	-0,9
Lunge- og pusteproblem (inkl. astma og bronkitt)	Hjärt-kärlsjukdom	6,1	5,1	1,0
Hudproblem (inkl. allergi)	Mag-tarmsjukdom	3,1	6,2	-3,1
Psykiske problem (angst, depresjon, fobiar o.l.)	Lungsjukdom		1,8	
Problem med hender eller armar (inkl. revmatisme)	Astma, allergi m.m.	4,4	19,6	-17,0
Problem med bein eller føter (inkl. revmatisme)	Psoriasis	1,3	3,9	-2,6
Rygg- eller nakkeproblem (inkl. revmatisme)	Psykisk funksjonsnedsettning	16,7	15,7	1,0
Talevanskar	Problem med hender eller armar (inkl. revmatisme)			
Synsproblem/ blind	Problem med bein eller føter (inkl. revmatisme)			
Andre alvorlige sykdomar (kreft, MS, hiv, Parkinsons)	Rygg- eller nakkeproblem (inkl. revmatisme)			
Andre varige helseproblem (inkl. rusmisbruk)	Rörelsenedsättning/ Rörelsehinder	44,4	32,7	11,7
	Stamning, språk, tal m.m.	0,3	0,9	-0,6
	Synnedsettning/blindhet (uklart hvordan disse helseproblemene inngår i den svenske inndelingen)	5,2	3,2	2,0
	Annat	8,5	5,3	(3,2)

¹ Samme person kan ha oppgitt mer enn ett helseproblem, slik at tallene summerer seg ikke opp til antall personer med funksjonshemming i alt.

² Inkl. ADHD, ADD, aspergers syndrom, autisme, tourettes syndrom

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statistiska centralbyrån.

Figur 3 i den svenske rapporten (Statistiska Centralbyrån, 2016) viser at diagnoser som astma, allergi, diabetes og psoriasis er de som i minst grad gir nedsatt arbeidsevne. Av tabellen over om diagnoser er disse kategoriene blant de som er mest sammenlignbare mellom Sverige og Norge. Tallene viser at Sverige har en større andel funksjonshemmede med slike diagnoser enn Norge. Dette bekrefter altså vår hypotese om at noe av forskjellen i sysselsettingsprosentene skyldes at vi i Norge har relativt sett flere av de med helseproblem som gir størst begrensning i arbeidsevne.

En mer direkte måte å se på ulikheter i sammensetningen av funksjonshemmede på, er å bruke svarene på spørsmål om arbeidsevnen er redusert eller ikke. I Norge lyder spørsmålet: *Vil du si at funksjonshemmingen din begrenser hva slags type arbeidsoppgaver du kan utføre? Ta i betraktning eventuelle hjelpemidler du har til rådighet.* I Sverige brukes et mer generelt spørsmål: *Bedömer du at din funktionsnedsettning medför att din arbetsförmåga är nedsatt?* For Sverige får man da at 68 prosent svarer at det begrenser arbeidsevnen, mens tallet for Norge er 72,4 prosent. De ulike spørsmålsformuleringene mener vi tilsier at forskjellen snarere undervurderes enn overvurderes. Det skyldes at man i Norge eksplisitt ber respondenten ta hensyn til at hjelpemidler de har til rådighet medfører at arbeidsevnen ikke er svekket.

Hvordan skal vi da tolke at andelen funksjonshemmede i befolkningen ble målt til å være omtrent lik i landene? Om Sverige får med mange flere funksjonshemmede med lettere funksjonshemninger, burde ikke da også andelen funksjonshemmede av befolkningen være mye høyere i Sverige? Man kan tenke seg to mulige forklaringer på dette. Det ene er at antallet med tunge funksjonshemninger er vesentlig lavere i Sverige enn i Norge. Det vurderer vi som lite sannsynlig. Den andre forklaringen kan være skjevheter i utvalgene. Om både Norge og Sverige har en underdekning av personer med tyngre funksjonshemninger som estimeringsmetodene ikke justerer for, blir utslaget større i Sverige siden de har dobbelt så stort frafall i sin AKU som Norge. Og frafallet er betydelig i begge land; 40 prosent i Sverige og 20 prosent i Norge. Noe som kan understøtte dette er at tall for Sverige for tidligere år med mye lavere frafall viser en høyere andel funksjonshemmede av befolkningen. I 2000 var andelen funksjonshemmede i befolkningen 21 prosent, mens frafallet var rundt 20 prosent.

Selv om Sverige skulle ha en betydelig større underdekning av funksjonshemmede enn Norge, behøver ikke dette nødvendigvis bety at de også har et tilsvarende skjevt utvalg i forhold til sysselsettingsprosenten blant funksjonshemmede. Vi har imidlertid ikke sammenlignbare tall for dette tilbake i tid.

Hvis vi nå antar at frafallet i svensk AKU bidrar til at de har noe underdekning jamført med Norge i antall funksjonshemmede med redusert arbeidsevne, hvor mye betyr dette for størrelsen på sysselsettingsprosenten? Begge landenes undersøkelser viser at sysselsettingsprosenten er betydelig lavere for de som har nedsatt arbeidsevne kontra de som ikke har det. For Norge er dette henholdsvis 37,8 prosent kontra 69,8 prosent. I Sverige er forskjellen på de to gruppene mindre (tabell 8 i vedlegg). Vi gjør nå en beregning på norske data hvor vi legger til grunn at andelen som har redusert arbeidsevne i Norge er lik den i Sverige. Det vil si vi antar at andelen er 68 prosent i stedet for 74 prosent. Vi får da en vridning av antall personer fra gruppen med redusert arbeidsevne til gruppen uten redusert arbeidsevne. Deretter bruker vi fortsatt sysselsettingsprosenten fra den norske undersøkelsen for de med og uten redusert arbeidsevne til å beregne en samlet sysselsettingsprosent for funksjonshemmede i alt. Dette bidrar til at sysselsettingsprosenten øker fra 45,6 prosent til 48 prosent.

4. Konklusjon

Utformingen av spørsmålene om hvem som er funksjonshemmet synes å medføre at Sverige får med flere personer med lettere funksjonshemninger enn Norge, det vil si grupper hvor funksjonsevnen i mindre grad reduserer arbeidsevnen. Når andelen funksjonshemmede av befolkningen likevel blir målt til å være omtrent lik, mener vi at årsaken til dette er skjevheter i svarutvalgene og at utslaget er størst i Sverige som følge av at de er dobbelt så høyt frafall som Norge.

Om man i norske data la inn samme andel funksjonshemmede med redusert arbeidsevne som Sverige, ville forskjellen i sysselsettingsprosent blitt redusert fra 16,2 prosentpoeng til 13,8 prosentpoeng. I tillegg har Sverige en litt annen implementering av sysselsettingsdefinisjonen for dem med langt fravær. Det betyr ett prosentpoeng høyere sysselsettingsprosent. Utformingen av undersøkelsene kan da samlet sett se ut å forklare 3,4 prosentpoeng og da ha redusert forskjellen i sysselsettingsprosenten fra 16,2 til 12,8 prosentpoeng. Det meste av forskjellen i sysselsettingsprosenten synes ut fra dette å skyldes reell forskjeller i arbeidsmarkedet. I kapittel5 nedenfor går vi kort gjennom noen mulige årsaker til dette.

5. Andre faktorer

Vi skal nå peke på en del mulige årsaker til at det er reelle forskjeller i sysselsettingsprosenten for funksjonshemmede i Sverige og Norge. Vi kan dele slike årsaker inn i to hovedgrupper. Den ene er om myndighetene øker etterspørselen av arbeidskraft rettet spesielt mot funksjonshemmede. Det vil altså gjøre det enklere for funksjonshemmede som ønsker det, å få jobb. Den andre måten å øke sysselsettingen på, er å stimulere funksjonshemmede til i større grad å søke jobber.

5.1. Øke etterspørselen

Man kan tenke seg at myndighetene kan øke etterspørselen på to ulike måter.

Det ene er at myndighetene oppretter arbeidsplasser i egen regi rettet mot funksjonshemmede. Det vil altså si at personene her lønnes direkte av offentlige myndigheter. For å bli definert som sysselsatt må man motta lønn. Det betyr at arbeid i ulike former hvor personen kun mottar en ytelse knyttet til sin funksjonshemming, ikke teller med som sysselsatt. Myndighetene kan øke sysselsettingen ved å etablere egne virksomheter opprettet for dette formålet, eller man kunne tenke seg at man påla ordinære offentlige virksomheter en kvoteringsordning, det vil si et krav om at man skal ha et visst antall funksjonshemmede blant sine ansatte. I dag legges det for statlige arbeidsgivere i Norge visse føringer på hvem man innkaller til intervju ved ansettelse.

En annen måte myndighetene kan gjøre det lettere for funksjonshemmede å få jobb, er å gi arbeidsgiverne ulike former for støtte ved nyansettelse/fortsatt ansettelse av en funksjonshemmet. Ett slikt tiltak er ordninger med lønnstilskudd. Arbeidsgivere mottar da en viss kompensasjon for å dekke deler av lønnen til den funksjonshemmede. Dette kan utformes på ulike måter knyttet til størrelse, varighet og forpliktelser til å gi varig ansettelse. En annen type tilskudd enn lønn er at myndighetene kompenserer for utgifter knyttet til tilrettelegging av arbeidsplassen som gjør det blir enklere for funksjonshemmede å fungere i jobben.

Tall over personer med redusert arbeidsevne på statlige arbeidsmarkedstiltak i Norge viser at ca. 9 prosent av disse var på tiltak som innebar utbetaling av lønn for arbeid. Det skulle i teorien bety at de kunne bli definert som sysselsatte i AKU. Som prosent utgjør slike sysselsettingstiltak 1 prosent av alle funksjonshemmede. I Sverige er omfanget av sysselsettingstiltak rettet mot personer med redusert funksjonsevne vesentlig høyere. Tabell 16 i Arbetsformidlingens årsrapport (Arbetsformidlingens årsredovisning, 2015) viser at 77 100 personer var med på et sysselsettingstiltak for personer ved utgangen av desember 2015. Det svarer til 8 prosent av det tallet som man i svensk AKU har målt som funksjonshemmede.

Om man antok at sysselsettingstiltak i begge land ga full effekt på sysselsettingen målt for funksjonshemmede i AKU, og Norge hadde hatt samme andel sysselsettingstiltak som Sverige, ville det økt sysselsettingsprosenten i Norge med 6 prosentpoeng. Det er en del usikkerhet i antakelsen bak disse tallene. Koblinger som SSB har gjort på individnivå mellom AKUs tilleggsundersøkelse og register over personer med redusert funksjonsevne hos NAV, viser at det ikke er full overlapp mellom hvordan NAV vurderer en persons arbeidsevne og om personen vurderer seg selv å være funksjonshemmet i AKU. Begrepene er da heller ikke helt like.

5.2. Stimulere tilbud

Hvilken økonomisk gevinst den enkelte har ved å ta en jobb framfor å leve på alternative inntektskilder vil påvirke motivasjonen til å søke arbeid og eventuelt akseptere et jobbtilbud. I dette ligger hvor aktiv den enkelte er i å lete etter og søke på ledige jobber, om man er villig til å flytte for å få jobbe eller hvor fleksibel man er til å akseptere jobber med ulikt innhold og avlønning. For de fleste vil et viktig moment i dette være forholdet mellom den nettoinntekt man har av ytelsen man mottar i egenskap av å være funksjonshemmet (pluss eventuelle andre ytelser man mottar ved ikke å være i jobb) og den nettoinntekt man har av å være i jobb. Innbakt i dette ligger ikke bare utformingen av ytelser som funksjonshemmet, men også skatteregler.

En jamføring av forhold rundt dette i Sverige og Norge krever en god del arbeid, og det går langt utover det som var innholdet i foreliggende prosjekt. Men at slike økonomiske insentiver generelt betyr mye for arbeidstilbudet blant mottakere av velferdsytelser er kjent fra mange studier. Vi viser her bare til en av disse, Aaberge (2008). Den gjelder riktignok ikke funksjonshemmede, men enslige forsørgere i Sverige og USA.

5.3. Alternativer til jobb

Særlig for de yngste funksjonshemmede kunne man tenke seg at det å delta i utdanning med sikte på å øke jobbmuligheter senere, kunne være et godt alternativ til å gå på en offentlig støttet arbeidsplass. I en vurdering av forskjeller i sysselsettingsandelen mellom Sverige og Norge kunne det derfor også vært interessant å se på andelen av de ikke-sysselsatte som er under utdanning.

Referanser

- Aaberge, R., Flood L. (2013): "U.S. versus Sweden: The Effect of Alternative In-Work Tax Credit Policies on Labour Supply of Single Mothers." IZA DP No. 7706.
- Arbetsformidlingens årsredovisning 2015: Tabell 16.
- Bø, T.P., Håland, I.,(2015): «Funksjonshemma på arbeidsmarknaden i 2015». Rapport 2015/54. SSB.
- Statistiska centralbyrån (2016): «Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2015». Rapport 2016:1. SCB

Vedlegg A: Tabeller

I vedlegget er det tabeller som er kommentert, men ikke tatt inn i selve rapporten.

Den norske og svenske tilleggsundersøkelsen i 2015 tok for seg noe ulike aldersgrupper. Sverige så man på aldersgruppen 16- 64 år, mens i Norge så man på aldersgruppen 15-74 år. For å få sammenlignbare tall har vi endret det norske datauttrekket slik at tabellene bare omfatter dem som er mellom 16-64 år. I tillegg har vi endret aldersinndelingen, til tilsvarende som i de svenske dataene.

Utdanningsnivå

Vi har ikke tatt med tabell for utdanningsnivå fordi vi er usikker på i hvilken grad informasjonen om selve utdanningsnivået er sammenlignbart.

Arbeidstid

Når vi sammenligner andelen funksjonshemmede som henholdsvis jobber mellom 1-19 timer og over 20 timer per uke ser vi at Norge har en makant større andel som jobber 1-19 timer enn Sverige. Dette mønsteret gjenspeiler seg når vi sammenligner de sysselsatte i alt. Samtidig er differansen mellom Norge og Sverige betraktelig større for de sysselsatte funksjonshemmede enn for de sysselsatte totalt sett. Det er altså ikke slik at Sveriges høyere sysselsettingsnivå blant de funksjonshemmede skyldes at de i større grad enn i Norge har mindre deltidsjobber.

Tabell A1 Sysselsatte i alt 16-64 år etter avtalt (vanlig) arbeidstid per uke og kjønn. 2015. Prosent

Kjønn	Norge			Sverige			Forskjell prosentpoeng		
	I alt	1-19 timer	20 timer og over	I alt	1-19 timer	20 timer og over	I alt	1-19 timer	20 timer og over
Menn	100	7,4	92,3	100	4,2	94,6	0,0	3,2	-2,3
Kvinner	100	16,5	83,2	100	7,0	88,2	0,0	9,5	-5,0
I alt	100	11,7	88,0	100	5,6	91,6	0,0	6,1	-3,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statistiska centralbyrån.

Tabell A2 Sysselsatte 16-64 år med funksjonshemming etter avtalt (vanlig) arbeidstid per uke og kjønn. 2015. Prosent

Kjønn	Norge			Sverige			Forskjell prosentpoeng		
	I alt	1-19 timer	20 timer og over	I alt	1-19 timer	20 timer og over	I alt	1-19 timer	20 timer og over
Kvinner	100	40,6	59,4	100	8,6	87,3	0	32,0	-27,9
Menn	100	20,9	78,3	100	6,7	91,6	0	14,2	-13,3
I alt	100	31,0	68,5	100	7,7	89,5	0	23,3	-21,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statistiska centralbyrån.

Avgrensning i type arbeidsoppgaver som kan utføres

Tabell A3 Sysselsatte 16-64 år med funksjonshemming etter begrensning i type arbeidsoppgaver som kan utføres og avtalt/vanlig arbeidstid. 2015. Prosent

Avtalt/vanlig arbeidstid	Norge			Sverige			Forskjell i prosentpoeng		
	Sysselsatte funksjonshemmede	Avgrensning i type arbeidsoppgaver		Sysselsatte funksjonshemmede	Avgrensning i type arbeidsoppgaver		Sysselsatte funksjonshemmede	Avgrensning i type arbeidsoppgaver	
		I alt	Ja		Nei	I alt		Ja	Nei
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0
1-19 timer	31,0	40,3	16,5	7,7	9,9	4,3	23,3	30,4	12,2
20 timer og over	69,0	59,1	83,5	89,5	87,5	92,5	-20,5	-28,4	-9,0
Uoppgitt	0,4	0,7	0,0	2,8	2,5	3,3	-2,4	-1,8	-3,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statistiska centralbyrån.

Tabell A4 Andelen sysselsatte (sysselsettingsprosent) 16-64 år blant de med og uten begrensninger i type arbeidsoppgaver som kan utføres. 2015. Prosent

	Norge			Sverige			Forskjell prosentpoeng		
	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn
Personer med funksjonshemming	45,6	53,4	46,2	61,8	60,8	62,8	-16,2	-7,4	-16,6
Med avgrensning i type arbeidsoppgaver	37,8	38,4	37,0	54,0	54,3	53,6	-16,2	-15,9	-16,6
Uten avgrensning i type arbeidsoppgaver	69,8	73,3	67,1	78,6	78,4	78,8	-8,8	-5,1	-11,7
Uoppgitt/Vet ikke	9,1								
Befolkningen totalt	76,0	74,4	77,5	77,6	76,0	79,2	-1,6	-1,6	-1,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statistiska centralbyrån.

Næring

Når vi ser på fordelingen av de sysselsatte funksjonshemmede på næring, mål i prosent av de sysselsatte funksjonshemmede totalt sett ser vi at for næringen «Helse- og sosialtjenester» ligger Norge ligger 8 prosentpoeng høyere enn Sverige.

Tabell A5 Sysselsatte med funksjonshemming 16-64 år etter næring i prosent av sysselsatte funksjonshemmede i alt. 2015. Prosent

Næring	Norge			Sverige			Forskjell prosentpoeng		
	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn	I alt
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	0,9	4,3	2,5	0,8	2,5	1,6	0,1	1,8	0,9
05-39 (sum)	4,6	16,5	10,2	5,5	16,5	11,0	-0,9	0,0	-0,8
05-09 Bergverksdrift og utvinning	0,4	3,0	1,6						
10-33 Industri	3,9	12,0	7,7						
35-39 Elektrisitet, vann og renovasjon	0,3	1,5	0,9						
41-43 Bygge- og anleggsvirksomhet	1,6	15,3	8,0	1,4	12,7	7,0	0,2	2,6	1,0
45-47 Varehandel, motorvognreparasjoner	13,5	12,7	13,2	11,1	16,3	13,7	2,4	-3,6	-0,5
49-53 Transport og lagring	2,1	6,9	4,3	2,1	8,2	5,1	0,0	-1,3	-0,8
55-56 Overnatting og serveringsvirksomhet	1,6	2,6	2,1	3,3	3,8	3,5	-1,7	-1,2	-1,4
58-63 Informasjon og kommunikasjon	1,3	3,6	2,4	1,3	3,2	2,3	0,0	0,4	0,1
64-82 (sum)	7,5	14,1	10,6	13,4	14,9	14,1	-5,9	-0,8	-3,5
64-66 Finansiering- og forsikringsvirksomhet	1,3	0,6	1						
68-75 Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	3,2	7,8	5,4						
77-82 Forretningsmessig tjenesteyting	3,0	5,7	4,2						
84 Off. adm., forsvar og sosialforsikring	6,1	3,6	4,9	4,7	4,1	4,4	1,4	-0,5	0,5
85 Undervisning	12,4	8,6	10,7	19,1	7,1	13,1	-6,7	1,5	-2,4
86-88 Helse- og sosialtjenester	40,5	8,1	25,4	28,5	6,1	17,4	12,0	2,0	8,0
90-99 Personlig tjenesteyting	7,5	3,0	5,4	8,3	3,3	5,8	-0,8	-0,3	-0,4
00 Uoppgitt	0,3	0,5	0,4						
00-99 Sysselsatte i alt ¹	100	100	100	99,4	99,1	99,3	0,6	0,9	0,7

¹ For Sverige summeres ikke prosentene opp til 100 prosent da Sverige har med tall for «sysselsatta utomlands» i beregningsgrunnlaget

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statistiska centralbyrån.

Hvis vi i motsetning ser på de sysselsatte funksjonshemmede i prosent av sysselsatte i alt innenfor den respektive næringen er det næringen «Overnatting og serveringsvirksomhet» som skiller seg ut. For denne gruppen ligger Norge 5,5 prosentpoeng lavere enn Sverige.

Tabell A6 Sysselsatte med funksjonshemming 16-64 år etter næring i prosent av sysselsatte i alt. 2015. Prosent

Næring	Norge			Sverige			Forskjell prosentpoeng		
	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn	I alt
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	11,8	13,4	13,1	10,0	12,8	12,0	1,8	0,6	1,1
05-39 (sum)	7,8	8,0	7,6	11,4	11,5	11,5	-3,6	-3,5	-3,9
05-09 Bergverksdrift og utvinning	3,3	6,3	5,6						
10-33 Industri	9,4	8,0	8,4						
35-39 Elektrisitet, vann og renovasjon	5,8	8,0	7,5						
41-43 Bygge- og anleggsvirksomhet	11,8	9,9	10,1	13,6	13,7	13,7	-1,8	-3,8	-3,6
45-47 Varehandel, motorvognreparasjoner	11,4	7,9	9,5	13,2	15,6	14,5	-1,8	-7,7	-5,0
49-53 Transport og lagring	9,1	7,4	7,8	13,2	12,7	12,8	-4,1	-5,3	-5,0
55-56 Overnatting og serveringsvirksomhet	6,1	9,8	7,8	12,5	14,1	13,3	-6,4	-4,3	-5,5
58-63 Informasjon og kommunikasjon	7,1	5,5	5,9	6,6	7,3	7,1	0,5	-1,8	-1,2
64-82 (sum)	6,4	9,4	7,4	11,5	10,2	10,8	-5,1	-0,8	-3,4
64-66 Finansiering- og forsikringsvirksomhet	5,9	2,8	4,4						
68-75 Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	6,1	9,4	8,0						
77-82 Forretningsmessig tjenesteyting	7,0	11,3	9,2						
84 Off. adm., forsvar og sosialforsikring	9,2	5,2	7,3	9,1	9,2	9,2	0,1	-4,0	-1,9
85 Undervisning	11,8	12,5	12,1	14,8	14,2	14,6	-3,0	-1,7	-2,5
86-88 Helse- og sosialtjenester	13,0	9,7	12,4	14,7	11,7	14,1	-1,7	-2,0	-1,7
90-99 Personlig tjenesteyting	15,3	9,1	13,0	17,2	11,4	15	-1,9	-2,3	-2,0
00 Uoppgitt	17,4	27,2	22,0						
00-99 Sysselsatte I alt	10,9	8,6	9,7	13,2	12,1	12,6	-2,3	-3,5	-2,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statistiska centralbyrån.

Yrke

Fordelingen av sysselsatte funksjonshemmede på yrke, mål i prosent av de sysselsatte funksjonshemmede er relativt sett lik mellom landene, men med noen unntak. Dette gjelder spesielt yrket «Akademiske yrke». For denne gruppen ligger Norge 9,5 prosentpoeng høyere enn Sverige. Samtidig må vi ta hensyn til at det ikke er et skarpt skille mellom «Akademiske yrke» og «Høgskoleyrke». Hvis vi summerer disse to gruppene viskes i stor grad forskjellen mellom landene ut. Dette gjelder også hvis vi måler sysselsatte funksjonshemmede innenfor hvert av yrkene som andel av sysselsatte totalt i det aktuelle yrket. Etter denne målestokken ligger Norge 0,2 prosentpoeng lavere enn Sverige for gruppen «Akademiske yrke». Det er gir en vis støtte til at Sverige har relativt flere sysselsatte i yrkesfeltene som ikke krever høyere utdanning.

Tabell A7 Sysselsatte i alt 16- 64 år og sysselsatte 16-64 år med funksjonshemming etter yrke. Prosent

Yrke	Norge			Sverige			Forskjell prosentpoeng		
	Syssel-satte i alt	Sysselsatte med funksjonshemming	Prosent av sysselsatte i alt	Syssel-satte i alt	Sysselsatte med funksjonshemming	Prosent av sysselsatte i alt	Syssel-satte i alt	Sysselsatte med funksjonshemming	Prosent av sysselsatte i alt
	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent
I alt	100	100	9,7	100	100	12,6	0,0	0,0	-2,9
1 Leiaryrke	7,7	4,1	5,1	5,6	3,3	7,4	2,1	0,8	-2,3
2 Akademiske yrke	27,1	25,4	9,1	21,5	15,9	9,3	5,6	9,5	-0,2
3 Høgskoleyrke	17,4	14,5	8,1	22,3	19,4	10,9	-4,9	-4,9	-2,8
4 Kontoryrke	5,8	6,3	10,6	7,4	8	13,6	-1,6	-1,7	-3,0
5 Sals- og serviceyrke	19,6	27,2	13,5	18,8	24,7	16,5	0,8	2,5	-3,0
6 Bønder, fiskarar o.l.	1,7	2,1	11,9	1,4	1,9	17,1	0,3	0,2	-5,2
7 Handverkarar	9,7	10,4	10,4	9,8	11,2	14,4	-0,1	-0,8	-4,0
8 Operatørar, sjåførar o.l.	6,4	5,9	9,0	8,2	9,6	14,7	-1,8	-3,7	-5,7
9 Reinholdarar, hjelpearbeidarar o.l.	3,4	3,3	9,4	4,5	5,5	15,4	-1,1	-2,2	-6,0
01-03 Militære yrker	0,6	0,1	2,0	0,3	0,0	0,0	0,3	0,1	2,0
00 Uoppgitt	0,7	0,7	9,3	0,2	0,5	31,4	0,5	0,2	-22,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statistiska centralbyrån.

Midlertidig fraværende

Hvis vi ser på sysselsatte funksjonshemmede som er midlertidig fraværende hele uken, som andel av sysselsatte funksjonshemmede totalt sett ligger Norge og Sverige relativt sett likt i alt. Fordelt på kjønn så er det en litt større andel kvinner som er midlertidig fraværende i Sverige enn i Norge, og motsatt for menn.

Tabell A8 Andel sysselsatte med funksjonshemmede 16-64 år som er midlertidig fraværende hele uken. 2015. Prosent

Kjønn	Norge	Sverige	Forskjell prosentpoeng
Kvinner	18,8	21,3	-2,5
Menn	16,6	14,6	2,0
I alt	17,8	18	-0,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statistiska centralbyrån.

Av de midlertidig fraværende i Sverige (17,6 prosent) var 1,9 prosent fraværende fra arbeidet i mer enn 1. år.

Tabellregister

Tabell 2.1	Personer i alt 16-64 år og personer med funksjonshemming 16-64. 2015. I 1000 og prosent.....	8
Tabell 2.2	Sysselsatte personer i alt 16-64 år og sysselsatte funksjonshemmede 16-64 år. 2015. I 1000 og prosent.....	8
Tabell 3.1	Frafallsprosent i AKU etter alder for Sverige og Norge. 2015.....	10
Tabell 3.2	Sysselsatte i alt 16-64 år og sysselsatte med funksjonshemming 16-64 år, etter helseproblem. ¹ 2015. Prosent.....	14

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-9454-9 (trykt)
ISBN 978-82-537-9455-6 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

ISBN 978-82-537-9454-9

9 788253 794549

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway